

natisniti v osmih zvezkih 2768 strani in to jim je uspelo šele v treh letih in pol. Kot kaže, vobče slabo podprti jamoslovni in krasoslovni organizatorji bodočih kongresov (prihodnji bo v ZDA l. 1981) ne bodo mogli več ponoviti olomouškega primera, kjer je tisk prevzela akademija znanosti. V zborniku najdemo med 192 referati tudi slovenske referate: R. Gospodarič, Podiranje kapnikov v Postojnskem jamskem sistemu, J. Hladnik-A. Kranjc, Fluvioglacialni jamski sedimenti — prispevek k speleokronologiji (Jama v Strašilu — Julijske Alpe, Slovenija, Jugoslavija), I. Gams, H terminologiji kraškega polja. Poleg teh je referiral še J. Kunaver: Razlike alpskega krasa in vloga klime ter kamnine, a referat v zborniku ni objavljen.

Predno bi skušali orisati doprinos sheffieldskega kongresa k razvoju krasoslovja, povejmo, da se o jamah in krasu mnogo piše. Za ilustracijo: Zvezek Prilog bibliografiji krša Jugoslavije (1666—1974) v seriji Krš Jugoslavije, št. 9/3, Zagreb 1976, navaja čez 2500 objav, ki se nanašajo samo na kras v Jugoslaviji. Na svetu izdajajo čez 150 speleoloških in jamarskih revij. Kljub temu pa so ostale sporne še mnoge osnove krasoslovja. Vzemimo pojem kras, ki pogojuje ugotavljanje kaj različnega obsega kraškega ozemlja na svetu. Madžarski krasoslovec in geograf D. Balázs je v svojem referatu v Sheffieldu ugotovil, da zavzema kras 4 % kopnega površja Zemlje, ker mu je kras ozemlje s površinskimi kraškimi pojavi. G. A. Maksimovič iz Perma pa govori o 27 % kraškega ozemlja v svetu (40 milj km²), ker se je naslonil na razprostranjenost kraških kamnin. Drug znak mladosti krasoslovja je njegova neustrezna razvitost v svetu. Daleč v ospredju je evropsko krasoslovje, čeprav zavzema po Balázsu kras v Aziji večje površine (samo na južnem Kitajskem okoli 500 000 km²). Zadnja dva mednarodna kongresa sta pokazala v tem oziru izboljšanje. V Sheffieldu smo poslušali referate o krasu na Novi Zelandiji, Novi Gvineji, v Avstraliji, Srednji Ameriki (Belize), Karibskih otokih, Indiji itd. Opazno je tudi, kako kraške posebnosti obravnava vedno več znanstvenih disciplin, o katerih nekatere, zlasti tehnične, kaj malo dajo na kraško »klasiko«. V sekcijah za geologijo in mineralogijo, geomorfologijo, speleogenezo, hidrologijo, jamsko kemijo in fiziko poročajo mnogi referati o raziskovanju s kvantitativnimi metodami, ki bistveno dopolnjujejo stare sheme ali jih celo negirajo. Prodor eksperimenta in kvantitativnih metod je popoln. Marsikatero novost je prineslo 28 arheoloških in paleontoloških referatov. Močna je bila komisija za jamsko zaščito in turizem, ki jo vodi slovenski geograf in krasoslovec dr. F. Habe. Prisotnost mnogih tujih in angleških jamarjev je prinesla mnoge zanimive ekspedicijske filme (V Angliji deluje okoli 400 jamarskih klubov, ki raziskujejo v mnogih delih sveta. Krasoslovci, ki sta jih vzgojila geografska instituta v Oxfordu in Bristolu, so osnova naglega razvoja krasoslovja v Kanadi) in referate o raziskovanjih v Novi Gvineji, Južni Ameriki itd.

Na plenarnem zasedanju je bila sprejeta resolucija o zaščiti krasa na območju proste industrijske cone na matičnem Krasu, ki ga resolucija imenuje Tržaški Kras.

Slovenijo zadeva tudi sklep komisije za kraško denudacijo, da naj podpisani kot njen predsednik izvede s sodelavci po svetu primerjalno raziskovanje kraške denudacije (korozijske) s pomočjo enotnih apneniških tablet. Katedra za fizično geografijo PZE za geografijo zdaj razpošilja tablete iz lipiškega apnenca sodelavcem.

I. Gams

Mednarodni simpozij o ekologiji in biospeleologiji krasa

Dežele SEV razen na različnih področjih kulture, gospodarstva in politike dobro sodelujejo tudi pri znanstveno-raziskovalnem delu. Raziskovalno in znanstveno delo vključujejo tudi številne družbene in naravoslovne teme. Med njimi sta tudi temi »Proučevanje splošne teorije biogeocenologije« in

»Ekološke metode izkoriščanja in razvoja optimalnih struktur pokrajine« s podteto »Varstvo ekosistemov (biogeocenoz) in pokrajine«.

Inštitut za geografijo Češkoslovaške akademije znanosti v Brnu je prevzel nalogo, da pripravi mednarodni simpozij o ekologiji in biospeleologiji krasa.

Ta priznana geografska ustanova, ki se uvršča med največje tovrstne institucije v ČSSR, je pripravila od 22.—28. avgusta 1977 simpozij o krasu kot posebnem tipu geografskega okolja. Organizacijski odbor simpozija je vodil Jan Pržibil, znani češki krasoslovec; med člani sta bila tudi Jaroslav Raušer, vodja delovne skupine za proučevanje biosfere in Vilma Ferbasova, ki je opravila tehnično delo.

Simpozij se je vršil v mestu Blansko, ki je običajno izhodišče za obisk Moravskega krasa. Sestanku je prisostvovalo 35 udeležencev iz Bolgarije, ČSSR, Jugoslavije, Madžarske, NDR, Romunije in Vietnama. Udeleženci so bili večinoma geografi iz raznih geografskih inštitucij, zlasti iz geografskih inštitutov akademij znanosti. Poleg geografov so bili zastopani tudi proučevalci krasa iz drugih ustanov, npr. iz inštituta eksperimentalne biologije in ekologije v Bratislavi, inštituta za varstvo spomenikov in okolja v Pragi, iz inštituta za varstvo okolja v Budimpešti, iz speleološkega inštituta v Cluju itd. Med njimi so prevladovali mlajši raziskovalci krasa.

Ker je simpozij potekal v okviru organizacije SEV-a, je bil uradni jezik ruščina. Vendar se je zaradi lažjega razumevanja večinoma razpravljalo v drugih jezikih. Prva dva dneva simpozija sta bila namenjena referatom in diskusiji. Za ostali čas pa je bila pripravljena vrsta ekskurzij.

Uvodni referat J. Pržibila je obravnaval kraška področja in njihovo okolje. Sledili so referati J. Jakala »Kras kot specifično geografsko okolje«, J. Raušerja »Žive sestavine krasa in geosistemska koncepcija«, Spasova et al. »Uporaba nevtronske analize pri sledenju kraških vod« in avtorja tega poročila »Vrtače kot poseben ekotop na krasu«.

Drugi dan dopoldan so udeleženci poročali o prirodnih dejavnikih krasa, popoldan pa o družbeno-ekonomskih razmerah na krasu. V prvo skupino so se uvrstili referati Z. Adameca »Lastnosti vode v kraških vodotokih in njihov vpliv na tvorbo bentosa na primeru rečice Punkve«, S. Draganova »Taksonomska struktura jamske algoflore«, J. Lacine in J. Vašatka »Oris metode biogeografskega proučevanja kraških področij na primeru Moravskega krasa« in L. Vanečkove »O spremembah gozdnih nasadov na območju Moravskega krasa«.

V drugo skupino pa lahko štejemo referate B. Novakove »Problematika proučevanja socio-ekonomske sfere kraških področij«, S. Juraneka »Kmetijstvo v zaščitenih področjih Moravskega krasa« in J. Fihterove »Sedanji položaj in možnosti rekreacije v zaščitenih področjih Moravskega krasa«.

Udeleženci so že na začetku simpozija dobili zbornik (ciklostiran) vseh referatov, tudi tistih, ki niso bili prečitani. V diskusiji se je pokazalo, da je pozornost poslušalcev bolj pritegnila tista tematika, ki je obravnavala konkretne rezultate proučevanja na krasu kot pa metodični prispevki.

Večina referatov je pomenila nov pristop k proučevanju krasa in še zlasti kraške pokrajine kot posebnega tipa geografskega okolja. Očitna je bila težnja k čim bolj kompleksnemu proučevanju na krasu. To bi kazalo sprejeti tudi v naša proučevanja, toliko bolj, ker naš kraški svet glede na površje daleč presegla Moravski kras.

Zadnji trije dnevi so bili posvečeni avtobusnim ekskurzijam v posamezne dele Moravskega krasa. Na prvi ekskurziji smo se seznanili s površinskimi kraškimi oblikami in z izrabo kraškega površja. Na poti od Blanska mimo Jedovic, Vilemovic, Lipovca in skozi Pusti žleb smo spoznali fosilni kras, na katerem niso bile več vidne tipične kraške oblike površja, ki so tako značilne za dinarski kras.

Ogledali smo si več ponikalnic in ponorov, med katerimi naredi največji vtis ponor rečice Punkve na dnu 138 m globokega brezna Macocha. V Pustem

žlebu so nam češki kolegi pokazali vegetacijske stopnje, ki so posledice klimatske inverzije pogojene s kraškim reliefo. V veliki ribogojnici, skozi katero teče Punkva pa so nam posredovali rezultate proučevanj vpliva vodnih lastnosti kraške reke na življenjske razmere v njej.

Na drugi in tretji ekskurziji naj bi se udeleženci simpozija seznanili s podzemnimi kraškimi oblikami Moravskega krasa in njihovo izrabo. Najprej smo obiskali turistične kraške jame. Ogledali smo si Sloupsko in Punkovsko jamo, ki zaradi obilice zanimivih sigovih tvorb privablja veliko obiskovalcev. Posebno zanimivost predstavlja vožnja s čolni po podzemni Punkvi, ki pa je udeleženci simpozija zaradi visoke vode niso bili deležni.

V bližnji jami Kulma so našli dokaj dobro ohranjene sledove iz paleolitika: kosti človeka in njegovo orodje ter kosti živali. V tej in Michalovi jami so med zadnjo vojno uredili razne vojaške naprave. Po vojni pa Michalovo jamo uporabljala bližnja mlekarina za zorenje sira.

Tretja ekskurzija je potekala po neturističnih jamah, ki so dostopne samo speleologom. Organizator simpozija je priskrbel potrebno opremo, tako da smo si vsi lahko ogledali tudi težje dostopne dele jam. Najprej smo se ustavili v jami Biči skala, razmeroma mladi jami brez sigovih tvorb. V večjem delu jame teče precej močan vodotok, po katerem se da s čolnom priti do sifona, ki se ga potapljači še niso lotili. Po drugi jami, ki se imenuje Amaterska jama, je vodil udeležence simpozija J. Pržibil. Prav on ima veliko zaslug pri raziskovanju in odkrivanju te jame, ki pa jo še vedno proučujejo.

Za udeležence iz tujine je bila organizirana še posebna posimpozijaska ekskurzija na Slovaški kras, kjer je bila osrednja točka programa obisk Dobšinske ledené jame.

Na zaključku simpozija je bila sprejeta resolucija o nadaljnjem proučevanju krasa. Resolucija vključuje vrsto sklepov in nalog, ki naj usmerjajo raziskovalno delo na kraškem prirodnem kompleksu. Najprej poudarja, da so človekovi vplivi na krasu že dosegli zgornjo mejo dopustnih posegov v ta tip pokrajine, saj so ponekod že groženi nekateri njeni elementi. Zato je potrebno čimprej pristopiti k reševanju vprašanj kraške pokrajine. Da bi to dosegli je potrebno:

- izdelati enotno metodologijo proučevanja kraških površinskih in podzemnih pojavov na osnovi geosistemov;
- izdelati metodologijo kakovostne ocene živih in neživih dejavnikov krasa in njihove povezanosti z družbenogeografsko sfero;
- izdelati enotno metodologijo ocene kraškega kompleksa glede na negativne vplive človeške družbe.

V resolucijo je vključen tudi predlog, da naj bi v okviru teme »Ekološke metode izkoriščanja optimalnih struktur pokrajine« in podteme »Varstvo ekosistemov in pokrajine« ustanovili samostojno skupino, ki naj bi se bavila s problemi krasa. Vodstvo te skupine v okviru držav članic SEV-a naj bi prevzel geografski inštitut iz Brna.

Sklepi in priporočila resolucije obvezujejo raziskovalne institucije v državah SEV-a, ne veljajo pa za Jugoslavijo in Romunijo, ki nista članici te organizacije. Vendar bo organizacijski odbor poslal resolucijo tudi zastopnikom teh dveh držav z željo, da bi tudi njihove institucije za proučevanja krasa sodelovale pri tem delu.

Kljub temu, da imajo naši kraški inštituti že svoje raziskovalne programe, bi bilo dobro ostati v stiku z navedeno komisijo. Že njen prvi sestanek je, kljub začetnim težavam, pokazal nekaj novih poti in pripravljenost vrste kraških raziskovalcev iz različnih držav za takšno organizirano delo. V Blanskem je bila izbrana Bolgarija za prireditelja naslednjega sestanka.

Franc Lovrenčak